

Anno 1959

**Tas nu ir padarīts – Ļipiņas uz augšu – Kultūras dienas atkal
Sidnejā – Lolitas brīnumputns un Ganuzēns un Jods – Es caur
savu objektīvu ņemu dabu – beigtu, dzīvu...**

SLB nama pamatakmens iesvētīšana.

Priekšā pirmais no kr. – prāvests S. Gaidelis, SLB valdes locekle A. Priedīte, SLB valdes priekšsēdētājs M. Siliņš. 1959. g. 28. jūnijs. Attēls no SLB arhīva.

TAS NU IR PADARĪTS

28. jūnijā, klāt esot 400 interesentiem, iesvēta Latviešu nama pamatakmeni. Svinībās piedalās arī Austrālijas parlamentārieši un pašvaldības locekļi. Pēc *God, save the queen!* atskaņošanas SLB valdes priekšsēdis M. Siliņš uzrunā klātesošos, valdes locekle A. Priedīte nolasa nama pamatos iemūrējamo aktu, ko urnā, kopā ar nama tapšanas vēsturi, Latvijas zemes sauju, Latvijas sudraba naudu, laikrakstiem u.c., Guno *Lūgšanai* SLB jauktā kora izpildījumā skanot, no vieto pamatos. Dziedātāju vidū esmu arī es. Seko svētbriādis, pēc kura Nama padomes priekšsēdis P. Laiviņš aicina M. Siliņu iemūrēt pamatakmeni. Klātesošie viņu sveic spontāniem aplausiem, apliecinot, ka atzinīgi novērtē priekšsēža milzīgo neatlaidību, darbu un ticību šim pasākumam.

M. Siliņš: *Šo namu ir uzcēlusi mūsu ticība latvju tautas nākotnei. Lai tā paliek cieta un stipra kā šis akmens. Seko J. Vītola Gaismas pils jauktā kora izpildījumā un runas. Visbeidzot Dievs, svētī Latviju.*

Pēc tam nama būve gāja uz priekšu ātri. Cik atceros, tad bija mazas nepatīkšanas ar Nodokļu departamentu. Daudz tika paveikts ar brīvprātīgo darbinieku rokām. Es no vīru kora vidus noorganizēju divas komandas, kas lietpratēja vadībā ielika zālei grīdu. Pats biju viens no melnā darba darītājiem. Elektrību ievilka mūsu pašu elektriķi V. Bikše un N. Neimanis. Līdzīgā veidā daudzi pielika savu roku.

Jaunbūve sastāvēja no foajē, ko vēlāk lietoja mazām sanāksmēm, kora mēģinājumiem un gleznu izstādēm; zāles un skatuves, kam aizmugurē bija izliekts debess fons. Skatuve bija veidota divos stāvos. Zem skatuves bija labierīcības, noliktavas, ģērbtuve – grimētava, elektriķu būda un virtuve. Atsevišķā ēkā vīriešu, sieviešu labierīcības un dušu telpas.

Nama iesvētīšana notika 18. novembrī. Pasākuma norise aprakstīta SLB Informācijas biļetenā:

Līdz pēdējai iespējai pārpildītajā zālē G. Veidners, A. Ceruzis un J. Katužans ienes (...) sarkanbaltsarkano karogu. Viņiem seko 11 tautumeitas, kas svinīgā gājienā nesot mūsu tautas gadsimtu vecās kultūras redzamo zīmi–latvju dainas. (...)

Pamatakmens likšana jaunajam Sidnejas latviešu biedrības namam. Dzied SLB jaukais koris.
Attēls no SLB arhīva.

“Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils” izskanot, māc. P. Laiviņš iesvēta namu un Latvijas karogu. Elvīra Ārone, E. Freimaņa pavadījumā, dzied H. Berino “Mūsu tēvs”, kam seko katoļu prāvesta S. Gaideļa nama un karoga iesvētīšana.

G. Veidners nodod latviešu organizāciju kopējiem spēkiem gādāto karogu LAA priekšsēdim A. Dukātam, kas to savkārt nodod nama saimniekam M. Siliņam. SLB jauktajam korim dziedot J. Ūdra “Karoga dziesmu”, M. Siliņš nodod karogu jauniešu goda sardzei.

Seko runas un apsveikumi no austrāliešu, latviešu un igauņu svētku viesiem.

Svētku runu teic SLB priekšnieks M. Siliņš, līdzinot latviešu trimdas saimi ilgu putnam, kas nerimstas savā meklējumā pēc savas ligzdas un izeica gaišu cerību, ka šīm ilgām reiz jātop par īstenību. Piestiprinot savas emblemas Latvijas karoga kātam, sveicienus nesa SLB jauktā kora diriģents V. Rullis, SKLVK diriģents J. Puisēns, DV Sidnejas nodaļas priekšnieks J. Masulāns, Sidnejas latviešu studentu apvienības priekšnieks G. Bogdanovičs un Korporācijas kopas Sidnejā seniors P. Pakalns. Nama būvdarbu vadītājs I. Nīcis tad karogu novietoja tā pastāvīgā goda vietā.

Sekoja svētku koncerts. (...) Noslēdzot svētku aktu Nama Padomes priekšsēdis pateicās viesiem, līdzekļu ziedotājiem, svētku akta dalībniekiem.

Ilgēm, ilgiem aplausiem klātesošie sveica nama galvenos cēlājus: M. Siliņu, R. Zusteri un I. Nīci. Pateicoties par suminājumiem, M. Siliņš teica: “Tas nu ir padarīts!”

Pie Nama padomes darbojas divi jauni fondi – klavieru fonds un krēslu fonds. Galu galā uz kautko zālē būs jāsēž un koncertos pianistiem uz kautkā jāspēlē.

Pielikumi Historia.lv:

Raksts: *Sidnejas lepnums – jauns nams. Austrālijas Latvietis (14.11.1959.)*

ĻIPINĀS UZ AUGŠU!

A. Eglīša komēdijā *Kazanovas mētelis* es tiešām piedalījos ar lielu prieku. Režisors bija I. Sveilis. Recenzente Ņ. Luce izteicās atzinīgi. Mazliet uzknābts tika I. Nīcim (Kazanovam) par iekšējā sprieguma trūkumu, lai gan visi tehniskie radīšanas līdzekļi aktierim esot.

Pielikumi Historia.lv:

Raksts: *Lucis, Ņina. Aktieris otrā vietā. Austrālijas Latvietis (1959.)*

Indulim vienmēr bija zināmas grūtības ar tekstu, ne tāpēc, ka viņam būtu bijusi grūta galva, bet tāpēc, ka trūka laika, jo pašam bija savs būvniecības uzņēmums. Bija jāpaļaujas uz suflieri Krīva Gaidu, kas savu uzdevumu veica lieliski un varēja tekstu ieliet aktierim mutē kā ar karoti, ja vien viņš zināja, kurā laikā to attaisīt vaļā.

Indulis bija ļoti pozitīva persona, nenovērtējams, ja mums pārējiem kādreiz bija nokārts deguns. Viņš spēja aizraut. Viņš arī bija kaislīgs meža cūku mednieks.

No kr. – recenzente Ņ. Luce, režisors un aktieris K. Gulbergs un fotogrāfs V. Motmillers Sidnejā, 1970. gados. Attēls no SLB arhīva.

Medījumi tika nožāvēti, un tā arī mēs, aktieri, tikām pie meža cūkas miesas, kad pēc mēģinājuma iznāca pasēdēt pie glāzītes. Žēl, ka viņa dzīve izbeidzās tik ātri.

Par iekšējo spriegumu runājot, Lītai Zemgalei iemīļotais teiciens mēģinājumos bija: *Maksimālu iekšējo koncentrāciju!* (kas pēc Lucas domām Indulim pietrūka) Gulbergs atkal skandināja: *Ļipiņas uz augšu!* (t.i. nenolaist teikumā pēdējā vārda pēdējo balsienu uz leju).

Aktieri ir mānīti. Līta kļuva nikna, ja uz skatuves kāds svilpoja. Pirms izrādes visi dalībnieki viens otram trīs reizes ar dūri piesita pie pleca, kas nozīmēja labu veiksmi. To ar vārdiem nedrīkstēja vēlēt, vai bija jāsaka: *Lauz kaklu!*, kas nāk no vācu *Hals und Bein Bruch!*

Lija Veikina bija pilnīgi neciešama. Ejot ar viņu kopā pa trotuāru un apejot kādu stacionāru objektu tā, ka tas palika starp Liju un pavadoni, viņa vilka ceļabiedru atpakaļ. Kāpēc? Lai tas varētu paiet garām pa to pašu pusi, kur Lija.

Mans paradums bija pirmizrādēs, sevišķi lugās, kurām es biju režisors, nomazgāt skatuvi. Vēl viens jauks paradums: mēs, savus kolēģus pēdējā gaitā izvadot, lasām fragmentus no Fr. Bārdas *Skaidu spilvena*.

Mārtiņš Zīverts visas savas vēl neuzrakstītās lugas bija apsolījis Gulbergiem, resp. SLT, un savu vārdu turēja. Viņa lugā *Raķete*, ko, protams, režisēja K. Gulbergs, piedalījās četri aktieri – abi *Dūdeļi*, I. Akmeņkalna un J. Freijs. Vai nu Zīverts savu spožumu publikas acīs bija zaudējis, vai vadošie tēlotāji bija vieni un tie paši, vai arī vainīgas bija telpas, bet abas *Raķetes* izrādes noskatījās tikai 260 skatītāju.

Arī nākamais iestudējums – P. Džonsona *Apbalvojums* pieder K. Gulbergam. Lugu noskatās 460 skatītāju.

Savās piezīmēs lasu, ka *Austrālijas Latvieša* 1959. gada 30. maija numurā minēts, ka bijis priekšlikums pārdēvēt SLT par *Mārtiņa Zīverta teātri*. Neatceros, ka šāds priekšlikums būtu nopietni apsvērts, vismaz pilnsapulcē – nē. Ierosinājums varēja būt vienīgi no Čarļa Gulberga un Litas Zemgales.

Sākot ar 1959. gadu, teātris un literārā sekcija pārceļas uz jaunbūvēto Sidnejas latviešu namu. Rodas jaunas iespējas un ieceres. Tur notiekošo vakaru gaisotni nosaka Spodris: vai nu pie svecīšu gaismas kafejnīcas atmosfērā vai kā citādi. Katreiz tiek mainīts apgaismojums, galdiņu sakārtojums, kas sarīkojumam rada savu īpatnēju noskaņojumu. Skatus no apskatāmā autora lugām vai dramatizējumus iestudē Lija Gailīte. Atmiņā saglabāties Gija de Mopasana vakars, kur, skatītājiem sēžot aplī, programmas ritējumā mainās referāts, skati, prozas lasījumi; Nobela prēmijas laureāta

P. Lagerkvista viencēliens *Ļaujiet cilvēkam dzīvot*, Ibsena vakars ar ainām no *Pera Ginta*. Kā literāro vakaru režisors vēl jāmin Kārlis Gulbergs. Šie ir literārās sekcijas ziedu laiki, un skatītāju skaits labi pārsniedz *literāro simtu*.

1. novembrī notiek mans pirmais patstāvīgais feļetonu vakars.

KULTŪRAS DIENAS ATKAL SIDNEJĀ

9. Austrālijas latviešu Kultūras dienu Rīcības komitejas priekšsēdis ir Ed. Šmugājs. Viens no vice-priekšsēžiem ir I. Sveilis.

Darba veikšanai ir izveidotas attiecīgas komisijas. Arī es esmu Bērnu un Jau-natnes rīta komisijā, jo biju uzrakstījis, ticiet vai nē, Sveiļa iedrošināts, savu pirmo lugu *Ganu zēns un Jods*. Mans tēvs ir viens no Teātra komisijas locekļiem. Mana māte aranžē un iestudē uzvedumu *Senās kāzas*, ar kuru Sidnejas tautasdeju grupa *Jautrais pāris* uzstājas tautas deju sarīkojumā.

Ievērojama vieta ir veltīta literatūrai. Par to gādā Literārā komisija, un tās locek-lis ir Spodris. Pēc oficiālās atklāšanas tūlīt seko Lirikas vakars.

Uz oficiālo atklāšanas aktu Ed. Šmugājs ierodas īrētā frakā. KD atklāj LAA

Ed. Šmugājs. Ed. Keiša šaržs. Attēls no U. Siliņa personīgā arhīva.

priekšsēdis, bet konsulārais pārstāvis tiek vienīgi pie izstāžu atklāšanas.

Ir lietas, kas Spodrim sāp, un viņš tās piemin vēl pēc gadiem, kā, piemēram, viņa ignorēšanu 9. Kultūras dienās. Savā sarakstē ar H. Silu viņš dēvē priekšsēdi Ed. Šmugāju par *manu speciālo sevišķu uzdevumu nelabvēli*. Viņš raksta: *Cien. rīc. kom. priekš. Ed. Šmugāja kungs piešķīris KD dalībnieka karti Sp. Klauverta kungam, ka par puscenu var iegādāties biļetes visiem sarīkojumiem (izņemot balli). N.B. Siļķēns, Laiviņš, sporta boss Katužāns uc. saņēma Goda kartes – ieeja brīva. Par nopelniem iepriekšējo KD labā.*

Jā, tam vajadzēja sāpēt! Ai, kā sāpēt!

LOLITAS BRĪNUMPUTNS UN GANUZĒNS UN JODS

KD uzvedam A. Brigaderes lugu *Lolitas brīnumputns*. Šis ir pirmais inscenējums uz jaunās skatuves. Režisors ir K. Gulbergs, kas pats spēlē Alni. Mēs ar V. Ducmani esam negantie brāļi. Vilis – Poķis, es – Cintis. Lolita ir L. Veikina. Šī loma bija paredzēta I. Akmeņkalnei, bet viņa vienu brīdi saka, ka spēlēs, tad nespēlēs, tad spēlēs, tad atkal nespēlēs. Lija, kas visu laiku bija čīgājusi aiz Irisas otro vijoli,

A. Brigaderes *Lolitas brīnumputns*. No kr. – U. Siliņš (Cintis) un V. Dūte (Plēne).
Attēls no U. Siliņa personīgā arhīva.

pēkšņi nu ir pirmā vijolniece un saņem lieliskas atsauksmes.

Mēs ar Vili smīdinām publiku. Esam špāsīgs pāris – es garš un kalsns, Vilis mazs un tukls. Jūtos vareni glaimots. Mūziku uzvedumam komponējis E. Freimanis, dejas izpilda Fībigu baletstudijas audzēkņi.

Beidzamais SLT iestudējums ir manis jaunrakstītā luga Bērnu un jaunatnes sarīkojumam *Ganuzēns un Jods*. Es vadu režiju un spēlēju Lāci, inscenē I. Sveilis. Dekoratori: J. Svilāns un M. Ģeņģeris. Svilāns bija uzkonstruējis milzu ozolu, kurā pat varēja uzkāpt.

Sveiļa un K. Freimaņa pierunāts, es lugu mazliet pārrakstīju, jo viņiem likās, ka centrālā persona nav pietiekami centrāla.

Ņ. Luce izrādi aprakstīja šādi:

Labi režisors mācēja atrast katrā meža zvērā raksturīgāko, to izcelt un tā radīt veselu virkni raksturlomu. (...) Pateicoties veiksmīgai lomu sadalei, režisoram izdevās savīt iesācējus ar piedzīvojušiem tēlotājiem, kas visi labi iekļāvās uzvedumā.

Par to pašu sarīkojumu A. Zariņš AL raksta:

U. Siliņa darbs ir latviešu pasaku luga ar dramatisku kāpinājumu, (...) un mājās atgriešanās vadmotīvu. Ar apbrīnojami veiklu fabulu, valodās un izdarībās spilgti raksturotiem zvēriem, deju un dziesmu iepīšanu un norīšu straujumu, luga patika maziem un lieliem. Viss tur dziļi, jo dziļi sakņojas latviešu tautas gara mantu pasaulē.

Aktieri man nebija slikti. Biju mobilizējis savus vecākus, kas spēlēja arī *Lolitā*.

Kad beidzās vienas lugas mēģinājums, sākās otrs. Mana *čaļu un fidu* sabiedrība pēc *Lolitas* mēģinājuma nedēļas nogalē drāzās uz ezeru peldēties, es turpināju svīst uz skatuves un dresēt zaķus. Šie atved man pudeli ar ezera ūdeni. Esot par mani peldoties visu lauku domājuši. Es jūtos tīri aizkustināts. Vēlāk uzzinu, ka ūdens nācis turpat no krāna. Draņķi tādi!

Lugā piedalījās 27 tēlotāji, 15 dejotāji un abas izrādes noskatījās 850 skatītāji.

Prof. Dr. Ed. Dunsdorfs par uzvedumu savās piezīmēs *Kultūras Ziemsvētkos* AL raksta:

No pieredzējuma varu teikt, ka luga ļoti audzinoši ietekmēja Aiju un Silviju. Viņas, mājās pārnākušas, lēca kā zaķi, centās tikt pie burkāniem un visu teica divkārši.

Man personīgi visvairāk imponēja aktieru pārrunas par šo lugu pēc uzveduma koridorā zem skatuves ieejas. Žēl, ka šos teātra pārspriedumus nedzirdēja mūsu teātra kritiķe – viņas recenzija tad būtu bijusi cita, jo kas labāk par pašiem aktieriem apzinās uzveduma labās un sliktās puses.

No kr. – Ilze Svenne, diriģents Jānis Puisēns un Māra Biezaite Sidnejas dzelzceļa stacijā pēc 1959. g. Austrālijas latviešu KD, iespējams 1959. g. 31. decembrī vai 1960. g. janvāra pirmajās dienās.
Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Par jauno zāli:

Jaunā zāle ir panākusi, ka sidnejieši tagad staigā ar paceltām galvām. Vislepnākie ir Siliņi. Man pazīstami daudz Siliņi: mākslas vēsturnieks, prof. Siliņš, bij. muzeja direktors Siliņš, kooperātors Siliņš u.c., bet Sidnejas Mārtiņš Siliņš, viņa kundze Elza un dēls Uldis savā vispusīgumā un darbīgumā ir spilgtākie Siliņu cilts pārstāvji.

KD ballē ballējas 1400 viesu.

NEDAUDZ VĀRDOS

* Jaunākie SLT aktieri apmeklē ķermeņkultūras stundas Ainas Rīgas un Arvīda Fībiga vadībā.

* No gada sarīkojumiem vēl jāmin SLB jautkā kora vakars *Cauršauto siržu pagastā*. Organizē mana māte, un es tieku mobilizēts cermonijmeistara amatam.

* Adelāides Latviešu teātra ansambļa Jaunatnes sekcija (ALTAJS) iestudē savu pirmo lugu – Kaža Binkes *Jaunaudze*. Pirmizrāde notika Adelaidē, 1959. gada 3. aprīlī.

Pielikumi Historia.lv:

Attēlu galerija: *Adelāides latviešu teātra uzvedums “Jaunaudze”, 1959.*

ES CAUR SAVU OBJEKTĪVU ŅEMU DABU – BEIGTU, DZĪVU...

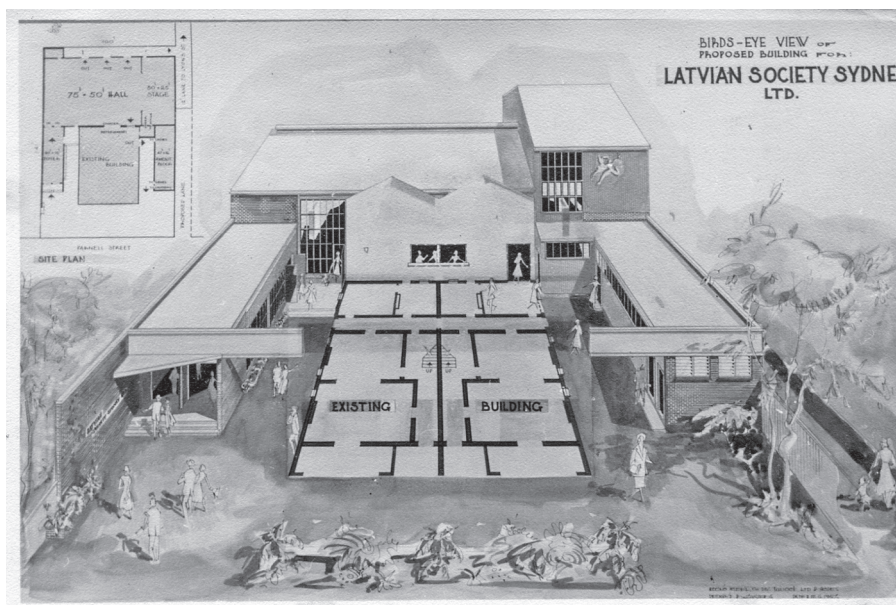
E. Siliņa *Cauršauto siržu* pagastā.
Attēls no SLB arhīva.

SLB valdes priekšsēdis M. Siliņš (no kr.) ar
Nama padomes priekšsēdi L. Resgali
apspriež Latviešu nama pārbūves plānus.
Attēls no SLB arhīva.

Vecais, nepārbūvētais Sidnejas latviešu nams. Vīrieti pa labi – uzņēmējs Pēteris Strunge.
Attēls no SLB arhīva.

SLB vecā nama pārbūves projekts. Projekta autors – R. Zusters. Attēls no SLB arhīva.

Kādā sarīkojumā Sidnejas latviešu namā 1950. gados. Priekšā no kr. – M. Āboltiņa un Z. Ābola.
Attēls no SLB arhīva.

SIDNEJAS LATVIEŠU BIEDRĪBA UN BIEDRĪBAS
DAMU KOMITEJA

rīko sestdien, 21. novembrī pl. 7 vakarā

LATVIEŠU NAMA ATKLĀŠANAS BALLI

AINAS RĪGAS un ARVIDA FĪBIGA baleta priekšnesumi,
pie klavierēm EIZENS FREIMANIS.

Bufete. Vietu kartes ā 12:0 iepriekš Latviešu namā un Ed. Po-
likēviča salonā Rota. Viesu sagaidīšana no pl. 6.30. Polonēze pl.7.15

Sludinājums par SLB jaunā Latviešu nama atklāšanas balli laikraksta *Austrālijas Latvietis*
1959. g. 14. novembra numurā.

Siliņu ģimenes uzņēmums, kas tika publicēts kādā laikraksta *Austrālijas Latvietis* 1959. g. vasaras numurā. Anotācijas teksts: “Mārtiņš un Elza Siliņi piederīgo vidū. No kreisās – Mārtiņš Siliņš, viņa dzīves biedres māte 88 g. v. Anna Paegle un Elza Siliņa. Aizmugurē – pēdējās māsa meita Maruta Deķe, dēls Uldis Siliņš un E. Siliņas māsa Milda Deķe. Mārtiņš Siliņš ir Sidnejas latviešu sabiedriskās dzīves mugurkauls. Vadīdams SLB no tās dibināšanas, viņš māca bērnus sestdienas skolās, dzied abos koros, spēlē un vada režijas teātrī. Ja šajā nedēļas nogalē Sidnejas latvieši iemūrēs pamatakmēni sava nama jaunajai sarīkojumu zālei, tad pirmām kārtām par to jāpateicas M. Siliņa ticībai, enerģijai un taupībai. Elza Siliņa strādā sestdienas skolā, dzied korī un spēlē teātri. Dēls Uldis Siliņš sporto Auseklī, dzied vīru korī, spēlē teātri, darbojas literatūras sekcijas valdē un Austrālijas Latvieša lasītājiem pazīstams kā atjautīgs feļetonists. Milda Deķe dzied korī, bet meita, kas apmeklē ģimnaziju, atrod laiku sportot Auseklī un dejoj tautisko deju kopā. (Z.). V. Motmillerā uzņ.”

Sabiedrisko darbinieku sanāksme, Sidnejā, ap 1960. g.

Priekšā, notupies ar seju pret skatītājiem – Teodors Tomsons; 2. r. no kr. – sēd skolotājas: Elza Siliņa, Lūcija Bērziņa, Aina Bormane, beidzamā sēdētēja neatpazīta; Pēdējā rindā pirmie septiņi neatpazīti, Imants Sveilis, Eīzens Freimanis, ar muguru pret skatītājiem – Alfreds Silķēns.

Attēls no SLB arhīva.

Lūcija Bērziņa kādā sarīkojumā Sidnejā, iespējams 1950. gadu beigās.

Galdauts ar izšūto LU devīzi *Scientiae et patriae* un *K!K!S!* liek domāt, ka tas bijis Korporāciju kopas Sidnejā rīkots sarīkojums par godu LU 40 gadu jubilejai 1959. g. septembrī, kurā runāja Lūcija Bērziņa un Jānis Vēliņš. Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.